

Letnik IV.

Št. 6.

Ilustrirani Glasnik

Letno stane 8 K (ena številka 20 vin.), za Nemčijo 10 K, za druge države in Ameriko 13 K. — Slike in dopisi se pošiljajo uredništvu „Ilustr. Glasnika“ v Ljubljani (Katol. Tiskarna), naročnina, reklamacije in inserati na upravištvu.

Izhaja ob četrtnih

11. oktobra 1917

Predpriprave nemške vojske za prodiranje ob Rigi.

RIGA, utrjeno pristanišče, leži ob reki Dvini, ki se nedaleč od morskega obrežja izliva v Vzhodno morje. Prebivalcev šteje nad 200.000.

Posinovljenec.

François Coppée. — Prevel A. P.

Ze dvajset let je pisal Jean Vignol listke ljudskih časopisov, senzacijske romane, v katerih so imeli umori in uboji, podtaknjeni otroci in podobno glavno vlogo. Kar se tiče te posebnosti, ni zaostajal za nobenim tekmečem.

Če se komu kdaj pripeti, da si zlomi nogo, ali ima sploh odveč časa, naj bere Vignolov roman: »Menilmontanske tajnosti«. Ta roman ne obsega nič manj kot petindvajset tisoč vrst. V njem se najdejo vse navadne in nenavadne spretnosti take literature. Začetek je pretresljiv, posebno ko gre propalica vojvoda Vieux-Donjon na povratku iz gledališča v veliki kanal, kjer ima sestanek z nekim znanim ubeglim kaznjencem, ki mu naj da listine, katere morejo uničiti markizo des Deux-Poivrières; ta pa nikakor ni hči nekega španskega velikaša, ker jo je dojilja podtaknila, ampak nekega mizarja iz ulice Popincourt, ki je bil namesto kaznjenca, s katerim je imel vojvoda tisti nesrečni podzemeljski sestanek, po nedolžnem na smrt obsojen in obglavljen... Nekako v takem slogu je pisal gospod Jean Vignol.

Čeravno je Jean Vignol svoje roko-delstvo prav dobro razumel, kar se razvidi iz že povedanega, ga je vendar stalo mnogo truda, spraviti svoje rokopise v denar, in je vobče slabo živel.

z imenom Agata, ki jo je pod psevdonom »Fagoletta« primerjal z vsemi znamenitimi krasoticami od davne preteklosti do najnovejšega časa.

Še debelejši zvezek z naslovom »Ubi-jalci« pa je vseboval strahovito srednjeveško dramo, v kateri si krvoželjni junaki ne potiskajo samo neprestano mečev v telesa, ampak se tudi prepirajo v neskončnih plovah besedi.

Žalibog take drame niso nikak živež in »s« Strupenimi cveti« se ne da niti okrasiti salata. Toda živeti se je le moralo v malem podstrešnem stanovanju v Belleville, kjer je prebival Jean Vignol s svojo staro, na revmatizmu bolno materjo. Tako je postal pesnik, da bi mogel živeti, ljudski romanopisec. Seveda si je marsikdaj želel boljšega življenjskega smotra, toda miren in resigniran, kakor je bil, ni pustil tega opravila, ki mu ni prineslo velikih uspehov.

Pravzaprav je manjkalo njegovim povestim tudi resničnosti in prepričanja; on sam ni jemal svojih junakov, svojih markiz, o katerih se je izkazalo, da so hčere roko-delcev, svojih vojvod, ki so hodili v kožuhi in z belo kravato v kloake, za resno. Urednik »Malega Proletarca«, v katerem je Jean Vignol priobčeval svoje proizvode, mu je povedal čisto odkritosrčno: »Moj ljubi, vi sami ne verjamete tega, kar tukaj tvezete...« In posledica je bil majhen honorar.

Torej, da bi svoj skromni lonec vsak dan napolnil, je Jean Vignol črpal iz svoje fantazije najbolj neverjetne zgodbe. Nekoč je precej zaostal s plačilom za svoje stanovanje in bi mu bilo gotovo kmalu od-

Toda že dve leti je bil njegov dom čisto zapuščen, kajti imel ni nobenih sorodnikov in le par prijateljev, ki so ga včasih obiskali. Bil je takrat sedemindvajset let star, majhen in debel, s Sokratovim nosom, črno polno brado in majhnim čopom na plešasti glavi.

Ker je bil slabega zdravja in je imel želodec druge vrste, si je moral odreči celo tobak. Tudi se je že naveličal oseb svojih dram, morilcev z rumenimi rokavicami, zapeljanih in zapuščenih dekl, vseh marijonet svojega melodramatičnega gledališča.

»Kako dolgočasno!« je momljal nekega svetega večera, ko se je trudoma dvigal

Hiša na Ruskem Podolju.

— bil je nekoliko astmatičen — čez pet nadstropij do svojega stanovanja. »Kako ostudno! Sedaj so v uredništvu zopet našli, da manjka mojemu zadnjemu romanu noževih bodljajev! Sedaj mi ne preostaja drugega, da takoj zopet obudim v življenje kaznjenca Bouffe-Tonjorja, ki sem ga pahnil pred osmimi dnevi z Eifflovega stolpa. Ah, pasje življenje!«

V sobi je najprej pogledal kadilno garnituro, potem je pogledal v peč, kjer je bil žalibog ogenj ugasnil, čeravno ga je pred odhodom skrbno pokril z žarjavo. Moral se je torej umazati s pepelom. Potem je hotel prižgati svetilko, toda to je postrežkinja zjutraj slabo pripravila, da je moral sam odstriči stenj. Tedaj pa je zapazil, da se nahajata v škatalici samo še dve vžigalici. »Strela vendar!« je zaklical nepotrpežljivo. »Kaj bo, če misvetilka ali ogenj še enkrat ugasne? Kajti prebujenje mojega Bouffe-Tonjorja me

bo stalo celo noč... Lepa božična radost!... Torej še enkrat pet nadstropij doli in gori radi par vžigalic... A stoj! Saj lahko povprašam sosedo...«

Mati Matilda se je imenovala stara ubožna ženica tu zraven; njena hči, ki se je bila dala ločiti od svojega moža, je pred par meseci umrla v otroški postelji. Otrok je bil sedaj pet mesecev star in stara mati, ki je pletla nogavice, ga je le težko pre-

Velikonočni obisk ruskih vojakov pri naših četah v strelnih jarkih.

Imel pač ni sreče, tudi mu je manjkalo samozavesti. Bil je preskromen in preboječ in se ni znal preriti — po ameriški metodi — s komolci naprej.

Poprej je bil poizkusil z liriko in je še vedno shranjeval na dnu miznice — brez upanja, da kdaj zagledajo beli dan — dvoje mladinskih del. »Strupeni cveti« je bil naslov obsežnega zvezka elegij. V njem je tožil o nezvestobi neke služkinje

povedano, da ni pripravil svojega šefa z začetkom novega romana do predplačila: »Neki član Ambigu — orkestra, ne da bi vedel, sin nekega angleškega lorda, pride po predstavi domov in odkrije v omari za svoje basovske gosli... okostje. (Nadaljevanje sledi.)«

Kolikor časa je živela mati, je smatral Jean Vignol, ki je bil zgled iskrene otroške ljubezni, življenje še življenja vredno.

življala. Skrb je bila tukaj stalna obiskovalka in romanopisec, ki sam ni imel odveč, je moral večkrat pomagati.

»Dober večer, mati Matilda! Ali mi ne morete? ...«

Toda že na pragu obstoji. Žena kleči na tleh in pri svetlobi sveče krpa svojo edino žimnico. Zraven slabe lesene postelje pa spi otrok v neki košari.

»Kaj pa vendar delate tu, mati Matilda?«

»Ne morete uganiti, gospod Vignol? V zastavljalnico hočem to nesti in požuriti se moram, ker ob osmih se zapre... Deset frankov bom menda vendar dobila? Saj je to čista volna...«

»Kaj, vašo edino žimnico?«

»Mora biti, gospod Vignol! Mislite si, moja sestra je težko obolela, jaz pa nočem, da bi jo spravili v bolnišnico. Malo vsekakor ji moram pomagati; bila je vendar tako dobra z menoj... Nekaj noči že lahko spim brez žimnice, zato ne bom umrla. In ko dobim denar, jo spet prinesem nazaj... Samo nekaj me vznemirja, to je otrok. Mudila se bom gotovo eno uro, če pojdem v zastavljalnico in k bolnici. Drugače priporočim otroka hišnici, ona je dobra, uslužna žena. Nocoj pa imajo, ko je sveti večer, jaslice in sedaj že pojo. Ali nič ne slišite? ... Kako naj vendar to uredim?«

Blaženi ubožci, kajti oni imajo razumevanje in sočutje z enakimi!

Pisateljeve oči so se napolnile s solzami.

»Kaj vam pade v glavo, mati Matilda! Takoj zopet dajte žimnico nazaj! Jaz imam še petnajst frankov in jih morem dati deset. No, sedaj pa tecite k bolnici... Kar se fantička tiče, bodite brez skrbi. Nesite ga k meni! ... Zdi se, da spi kot ubit, ne bo me motil. Če pa le prične muzicirati, ga bom že pozibal in mu dal piti.«

Starica bi se skoro pričela jokati:

»Ah, moj ljubí, dragí gospod Vignol!«

Zibko sta postavila kraj pisalne mize in mati Matilda odide zahvaljujoč se.

Ko ostane pisatelj sam z otrokom,

se prične smejati: »Glejte, glejte, zdaj sem pa postal celo pestunja!«

Nato sede ves zadovoljen sam s seboj zaradi dobrega dela k mizi in prime za pero. Kajti jutri zjutraj mora biti njegov spis že v tiskarni.

Cel roman je treba predruščiti. To-

nike... No, naročniki — upam vsaj — bodo zadovoljni!...

Naenkrat začne otrok na vse grlo kričati, Jean Vignol se ne pritožuje, celo nasprotno, njegovo novo opravilo mu dela mnogo zabave. Vzame steklenico in da otroku piti; ročen je, kar ne bi bilo pri-

Iza prodíranja v Galiciji: Zavezniške čete na pohodu čez Halič.

da nocoj pride pisatelj kmalu v pravi tir. Njegovemu kaznjencu, ki ga je sunil neki elegantni zločinec z Eifflovega stolpa, se posreči, zagrabiti med padanjem železni drog in gibčen kot opica spleza na varno... Pojutrišnjem bo zabodel tri straž-

čakovati od začetnika. Nato ga poziblje in malček kmalu zaspi. Pisatelj pa ne sede več za pisalno mizo. Zamišljen gleda ubogo neznatno stvarco, malo glavico, stisnjene drobne pesti...

Zibati! Otroci! Kolikokrat se je tega

poslužil Jean Vignol v svojih neokusnih romanih. Kako neumni in nenaravni se mu zdijo sedaj ukradeni, podtaknjeni otroci!

Otrok? Tukaj je eden, resničen, sirota, sin uboštva.

Njegova stara mati je oslabela od dela in pomanjkanja, dolgo ne bo več trpela. Kaj bo potem z otrokom?... Sprejela ga bo sirotišnica... Kako žalostno! In kaj mu bo pozneje življenje nudilo? Življenje, ta tajinstveni roman, ki nam postaja pri vsakem nadaljevanju nerazumljivejši..., katerega enostavni konec nam ne razjasni ničesar. Jean Vignol se potopi v bolešno sanjarjenje. Da, nekaj je vendar pesniškega občutka v njem, ki je sanjal v mladosti, da postane pesnik. Sedaj se spomni na sveti večer in pred njim stoječa zibka mu govori o zibki v Betlehemu, o Jezuščku, ki je ležal v njej na slami. Ali ni prišel Božji sin, da oznanja ljudem, naj se ljubijo med seboj? In čeravno so še vedno cerkve, ki se že dva tisoč let v njih pridiguje njegov nauk, sovraštvo in uboštvo pa še ni zmanjšano na zemlji...

Jean Vignola prevzame neizrečna žalost... Rad bi spisal knjigo z materijalnim in moralnim ozirom o siroti, ki jo

Avstrijski ministrski predsednik
dr. Ernest vitez pl. Seidler.

slabotna je videti! Kako bled je skrbi polni, stari obraz ženice!

Jean Vignol mora izreči misel, ki mu je padla pred nekaj minutami v glavo: »Slišite, mati Matilda! Ko ste bili odsotni, sem o marsičem premišljal... ko je bila še živa moja mati, sem zaslužil za dva... Kako bi bilo, če bi jaz vaju vzel k sebi? Vi bi mi gospodinjili, jaz pa bi vam pomagal vzgojiti otroka.«

Mati Matilda je nehote zavpila, sedla na stol in si zakrila obraz... Otrok se zbudi in prične kričati. Jean Vignol ga vzame iz zibke, ga ogleda in pritisne na nežna ličeca prvi očetovski poljub!...

A to ni vse! Ali ne veste, da je velikodušnost Vignolova prinesla njemu samemu korist?

Sicer je tvezel svojemu publiku še vedno stare zgodbe. Toda zapisal je tudi kaj boljšega in posebno v njegovem zadnjem romanu »Sirota iz Belleville« so tako ganljiva mesta, da so se občutljivejši bralci jokali.

»Mali proletarec« je pridobil mnogo naročnikov in zvišal se je tudi Jean Vignolu honorar. Marsikateri deželni list je ponatisnil njegove romane in pred kratkim je doživel največje veselje skromnega pi-

Dr. Ivan vitez pl. Žolger,
minister brez portfelja
(Slovenec).

Dr. F. baron pl. Wimmer,
finančni minister.

Dr. Frid. baron pl. Wieser,
trgovinski minister.

Ernest grof Silva-Tarouca,
poljedelski minister.

Vseuč. prof. dr. J. Horba-
czewski, minister brez
portfelja (Rusin).

večkrat družbene napake silijo k zločinu. Vso ljubezen in nežnost, vso jezo in odpornost svojega srca bi rad vdihnil temu delu, samo če... da, če bi imel talent. Toda on je nezmožen, ustvariti kaj odlič-

nega. Jokajoč se nagne čez zibko in njegove solze veljajo nesreči malega bitja, kakor lastni nemoči.

Vrata se odpro, v sobo pride mati Matilda vsa zasopljena. O kako trudna in

sateljevanja: najslavnejši pisatelj ga je potrepal po rami: »No, slišite, gospod Vignol! Zadnje dni sem bral dva, tri listke vašega peresa. Vsebujejo krasne reči, tako naravno, ganljivo... o otrocih...«

Jean Vignol je zardel do ušes. »Hvala!... Najlepša hvala, spoštovani mojster!« je odgovoril jecljaje od zadovoljstva. »To je tako... če sedaj... če pišem kaj o otrocih, delam... delam po naravi!«

Ministri Seidlerjevega kabineta. V sredi minister-predsednik Seidler.

Pod Učko goro.

Slika iz časa francoske vlade. — Lea Fatur.

I.

Po reki Rečini valovi romarska pesem, tožna in proseča se vije okrog sivih skal, trepeče v mladem poletnem jutru, odmeva od skrivnostnih sten Školjiča: »O Trsatska mati mila, vedno si nam bila čvrsta nada in zaklon.«

Par za parom prihajajo romarji v nedogledni vrsti preko Rečine, gredo mimo bark in barčic usidranih ob pomolu, mimo znamenja sv. Ivana Nepomuka, stopajo pod obok kapelice pred stopnicami na sveti Trsat. Tenko škripanje opank, enakomerno petje romarjev motijo vzkliki, prihajajoči od desne in leve: »Kastvanci gredo!« — Iz nizkih hiš na Rečini, iz ozkih ulic hite po svoji debelosti in radovednosti znane žene, iz bark pa ribiči, mornarji, oto-

Pot k postojankam 17. pešpolka na planoti Kempel.

Topovi 17. pp. na Italijanom vzetih vrhovih (2000 m).

čani, ki so pripeljali sadje in les na trg. Vse našteva in kaže znane osebe med romarji, jih spremlja prostodušno s svojimi opazkami. Romarji pa stopajo s sklonjenimi glavami, molek v roki — vsaka vas za svojim križem, slovesno in resno. Le včasih švigne nagel pogled kake radovednice po gledalcih, ki so se nagnetli pred trsatskimi stopnicami — toda strogi redar, ki spremlja procesijo, udari neusmiljeno z belo palico po hrbtu radovednice in spremlja udarec z ukorom: »Kam zijaš, zijalo?»

Pod Trsatom se dviga skrivnostna stena Školjiča, nad njim se vije nova cesta v Karlovec, zidana po Napoleonu in imenovana po njegovi drugi ženi Lujizi. Nad cesto in Školjičem strmi stari frankopanski grad, njemu nasproti se vije ostanek pradavnega zidu, izpod Školjiča skrivnostne stene pa prihaja lena in tiha zelena voda Reka.

Marsikateri romarjev pogled hiti na Školjič. — Čudne stvari si pripovedujejo o jamah, skritih v steni, o ozki in zdrslji poti, vsekani v skalo nad brezdnom. In pravkar se prikažeta od tam dva moža, ki sta nekam negotove hoje, glavo imata povešeno kakor pod pritiskom težke misli. — »Glej!« — pošepče romar svojemu tovarišu, »ona dva sta gledala v brezdno in sta videla v njem svojo nesrečo.« — Prezirno odmaja tovariš: »Kaj ne vidiš, da jima vino moti korak? — Saj je to vendar vedno opiti carinar Tonio — sta že povseljačila pri Bradašini.«

Glasna pesem in hitenje ljudi v ranem jutru pod Trsat vzdrami zamišljena moža

pod Školjičem, vzravnata se in pospešita korak proti trsatskim stopnicam. Gruča ljudi se je razmaknila, opazovaje prišleca, menjaje glasne opazke: »Tonio vozi barko.«

Telefonska centrala 17. pešpolka.

— »Kdo je oni drugi?« — »Vragov kum! Novi carinar, ki je prišel včeraj iz Benetk.« — »Italijan kakor vsi carinarji, katere nam

pošilja Napoleon za naše grehe.« — »V Italiji so se izučili svojega posla — tu ga nadaljujejo.« — »Vprašaj me, kum, kaj vidim rajši: carinarja ali svojo prazno mošnjo?« — »Vražji posel! Iztikajo, zaplenijo, prodajo in zaplenijo zopet.« — »Glejte, kako se ozira po dekletih! Tonio je dobra duša, dasi je carinar, novemu pa gleda lakomnež iz oči.«

Take in enake besede so šle mimo ušes novega carinarja. Ni razumel jezika. Strastni obraz z gorečimi, nemirnimi očmi, z ostro zarisanim nosom je napolnilo vprašanje: »Kaj pomeni to?« — roke so vrtele nemirno rdeč klinček. Morda so se mu zdeli romarji kakor prikazni sanj — znana je dobra kapljica, katero toči gostilničar ob molu, močna je tako, da se ti meša po nji še tri dni... — Poleg novega stoji Tonio, zalitega lica in ram, osivelih las, bledih in izpitih oči, izmed oči mu žari velik, debel nos, okrog ust se mu je zarisalo nekaj bolestnega.

Mimo gre procesija. Kreпки moške zagorelih obrazov, oblečeni v ozke rjave bekeše in belo volneno majco ali debelo platneno srajco, obuti v opanke. Na pleča so vrgli rjavi zabunec. Starejšim visi še kita v zatilnik, v kiti rdeč motvoz, glavnik, mlajši imajo lase nakratko ostrižene. Večina je obrita po stari navadi, nekateri imajo tako velike brke, da bi si jih ovili lahko okrog ušes. To so nekdanji vojaki. Enemu visi od rame prazen rokav, drugi skače po leseni nogi, tretji ima votlo luknjo, kjer se je svetilo nekdanj okno. In vsi ti obrazi imajo na sebi nekaj divjega.

Prov. skladišče 17. pp. na planoti Sedmih občin (1800 m).

Grobní spomenik iz šrapnelov, padlih na Monte Chiesa.

»Kdo so ti?« — je vprašal Pompilio Ponti, novi carinar, svojega tovariša. Odgovoril mu je italijansko dolg in brkat otočan: »Kastvanci so, gredo po svoji obljubi na drugega julija iz Kastve na Trsat. Vsa fara s svojimi podružnicami. Obljuba jih veže.«

Novi carinar se je zagledal v visoko junaško postavo mladega kapitana in rekel: »Kak kapitan bi to bil za ilirsko mornarico!« — Prezirno je mignil zopet otočan: »Pod prejšnjo vlado niso lovili nikdar Kastičev.« — Ostro je povzel carinar: »Kaj ni Ilircu čast, služiti svojemu cesarju? Ne kliče li naš cesar Ilircev v mornarico, ne obeta velike nagrade, ne žuga s kaznijo beguncem?« — Nasmehnil se je otočan: »Kastvanci ne ljubijo nove vlade in novih postav.«

Zopet je zašumelo med gledalci: »Kastvanke! Glejte oholice kastičke! Janku branijo, da vzame Vido — a Janko pravi, da se poroči v jeseni.« — »Če se ne poroči, ga bodo lovili, zdaj mora vsak k vojakom.« — »Ali pa si kupi namestnika.« — »Če ni namestnik zanič, ga pošljejo nazaj in Janko mora vendar v vojsko. Mati ne bo dovolila, da vzame Bedino vnukinjo.« — »Kakor da ni morja in angleških ladij. Angleži dobro plačajo primorske pilote in kapitane.« ...

»In če dobe Francozi Ilirca v angleški službi, mu pomagajo hitro iz nje.« Čuden rezek smeh je sledil tem besedam, ki so šle zopet brez pomena mimo Pompilija, smeh je ustavil glas: »Vološčanke! Bedino selo!« — Par za parom so prihajale ženske, par za parom so izginile pod obokom kapelice. Visoke postave nekoliko sključene, težke hoje. Vdove v črnem krilu, pokrite s črnim robcem, žene v pisanem robcu in modrem platnenem krilu, deklice razkrite, glavo ovito z debelimi kitami,

pililo se je ozrl v Tonija, da mu pojasni smisel otočanovih besed. Zmotili so ga vsikliki: »Meščani! Vsa občina! Oni v modri suknji, ki korači tako zavestno, je Kastič; njegovi kotli slove po celem Primorskem, — so znani na Kranjskem. Fant v škrlatasti suknji je njegov starejši sin Janko — kapitan Janko. Pravijo, da sta nekaj navskriž z očetom in materjo — Janko se je zaveril hčerki Kate ...«

»In to ni, seveda, po volji mogočni gospe Cveti. A kaj hoče — srce ne vpraša pameti! Katina hčerka pa je res biser lepote.«

Pompilio je vrgel cvetko iz svoje roke pred njene noge, ko je šla mimo.

Miren obraz se ji ni premenil, prezirno je stopil opanček na klinček — in izginila je pod obokom kapelice. Razburili so se pa gledalci in klicali so porogljivo: »Pazite vi! Ne hodite Kastvancu v proso! — Janko vam zamota štrečno. Niso naša dekleta za carinarje.« (Dalje.)

Po svetu.

Za lepšo prihodnost.

Avstrijski zunanji minister Černin je izpregovoril nedavno nekaj zelo važnih besed. Sedanja vojska je dokazala, pravi, da Avstrija ni umirajoča država, da je krepka in zmožna braniti se uspešno proti sovražnikom. To sedaj priznajo tudi druge države. Zato pa sedaj lahko častno odložimo orožje in svoje spore zanaprej izročimo v poravnavo mednarodnemu razsodišču. Razorožba in mednarodna razsodišča, to sta pogoja, da bo še kdaj na svetu cvetelo blagostanje in sreča.

Evropa se mora po tej vojni postaviti

več je povedati, da se ta mera razorožbe ne sme nikdar obračati proti posamezni državi ali posamezni skupini držav, kakor tudi da mora, kar je ob sebi umljivo, obsegati v enaki meri kopno, morje in zrak. Toda vojna kot sredstvo politike se mora pobijati. Na mednarodni podlagi in pod mednarodnim nadzorstvom se mora izvršiti splošna in enakomerna razorožitev vseh držav na svetu, in sicer polagoma, in brambna moč se mora omejiti na najpotrebnejše. Prav dobro vem, da je izredno težko ta cilj doseči in da je pot, ki vodi do njega, polna težav, dolga in trnjeva. Pa vendar sem prepričan, da moramo po njej in da tudi pojdemo po njej, pa naj je to posamezniku ljubo ali ne.

Velika zmota bi bila misliti, da bo svet po tej vojni začel zopet tam, kjer je bil leta 1914. nehal. Katastrofe, kakršna je ta vojna, ne gredo brez globokih sledi mimo in najstrašnejša nesreča, ki bi nas mogla zadeti, bi bila, če bi se tekmovalno oboroževanje po vojni nadaljevalo. To bi bil gospodarski propad za vse države. Že pred vojno je bilo vojaško breme težko, čeprav moramo posebno mi reči, da Avstro-Ogrska niti izdaleka ni bila na vojaškem višku, ko jo je presenetila vojna. Prej zamujene oborožitve je tekom vojne izpopolnila, toda po tej vojni bodo bremena ob prosti oboroževalni konkurenci za vse države enostavno neznosna. Ta vojna nas uči, da bi morali računati z mnogo-kratno pomnožitvijo prejšnjih oborožb. Da bi po tej vojni ob prosti oboroževalni konkurenci ostali na višku, bi morale države vse podesetoriti, imeti bi morale desetkrat toliko artiljerije, municijskih tovarn, ladij in podmorskih čolnov nego prej in tudi neprimerno več vojakov, da bi mogle igrati s tem aparatom. Vsakoletni vojaški proračun velikih držav bi obsegal več mi-

Najnovejša izredna iznajdba: Vojak z varnostnim oklepom pred krogami; v vojaka streljajo v razdalji 20 metrov, ne da bi krogle prebile oklep.

bele srajce nabrane in obšite za pestjo in za vratom.

»Baba Beda, lepa Kata!« je šumelo po obrežju Rečine in utonilo v vzkliku: »Lepa Vida!« — Tonio je grozil zaspano tovarišu: »Pazite, zdaj gredo večje! Baba Beda slovi po svojem znanju o zdravilstvu in čarovništvu, lepa Kata, njena hči, slovi po svoji lepoti, in Katina hčerka — samo pogledajte jo!«

»Procesije so vendar prepovedane v francoskih deželah?« — Otočan je pomigal z brkami: »To so vendar Kastvanci ...«

Kakor da je to dovolj razlage! Pom-

na novo mednarodno pravno podlago, ki nam bo porok, da dogovori veljajo za trajno. Ta pravna podlaga mora imeti zase te-le štiri stvari:

Prvič mora nuditi varnost, da ne bo mogoča nikaka povračilna vojna več, in sicer od nobene strani. Doseči hočemo, da bomo mogli zapustiti otrokom kot dediščino, da bodo pred podobnim strašnim časom, kakor ga sedaj preživljamo mi, obvarovani. Nobena premaknitev moči vojujočih se držav tega ne more doseči. Pot, da dospemo do tega cilja, je edino omejena mednarodna svetovna razorožitev in priznanje razsodiškega postopanja. Od-

lijard. To je nemogoče. Spričo vseh bremen, ki jih bodo vse vojujoče se države po sklepu miru vlekale s seboj, bi bili ti izdatki, to ponavljam, propad za narode. Vrniti se pa na razmeroma majhne oborožbe pred letom 1914. bi bilo za posamezno državo že celo nemogoče, ker bi bila tako veliko zadaj za drugimi, da bi njena vojaška moč sploh ne prihajala v poštev ter bi bili tedaj njeni izdatki popolno brez koristi. Če bi se pa sploh posrečilo, da bi se splošno vrnili na razmeroma majhno višino oborožb leta 1914., potem bi to za letos že pomenilo mednarodno znižanje oborožbe; seveda pa bi

bilo nesmiselno, ako ne bi šli dalje in ne bi dejansko razorožili.

Iz te tesni vodi samo en izhod: mednarodna, popolna svetovna razorožitev. Ogromna brodovja nimajo več nobene svrhe, če države svetu zajamčijo svobodo morij, in kopne armade bi se morale znižati na tisto neznatno mero, ki jo zahteva vzdrževanje reda. In samo na mednarodni podlagi, t. j. pod mednarodnim nadzorstvom je to mogoče. Vsaka država bo morala odstopiti nekaj svoje samostojnosti, da se zagotovi svetovni mir. Najbrže sedanji rod popolnega zvršetka tega velikega mirovnega gibanja niti ne bo dočakal; prodreti more le polagoma, vendar smatram za našo dolžnost, da se mu postavimo na čelo in storimo vse, kar je v človeških močeh, da pospešimo njegovo zmago. Ob sklepu miru se morajo določiti njegova temeljna načela.

Ako je prvo načelo obvezno mednarodno razsodiško postopanje in splošna razorožitev na kopnem, potem je drugo načelo svoboda visokega morja in razorožitev na morju. Namenoma pravim: visoko morje, kajti misli ne razširjam na morske ožine in rad priznam, da bodo morali za zvezne morske ceste veljati posebni predpisi in pravila. Ako sta ravnokar izvajani prvi dve točki pojasnjeni in zagotovljeni, potem odpade vsak nadaljnji razlog za zavarovanje potom ozemelj, in to je tretje načelo nove mednarodne pravne podlage. Ta misel tvori temelj lepi in vzvišeni not, s katero se je obrnil papež na ves svet. Mi nismo vodili vojne zato, da bi osvojevali in tudi ne nameravamo nikakih nasilij. Če se mednarodna razorožitev, sprejeta po naših sovražnikih, uresniči, kar iz celega srca želimo, potem ne potrebujemo zavarovanj potom ozemelj. V tem slučaju se moremo povečanjem avstro-ogrške monarhije odpovedati, pod pogojem seveda, da tudi sovražnik naša lastna ozemlja popolnoma izprazni.

Četrto načelo, katerega se moramo držati, ako hočemo po tem hudem času zajamčiti svetu svoboden, miren razvoj, je svobodno gospodarsko udejstvovanje

To so načela novega svetovnega reda, ki jih imam pred očmi in ki vsa temelje na splošni razorožbi.

Ako bi se v bližnji prihodnosti uresničile te besede, tedaj si Avstrija lahko čestita, da je sodelovala v prvi vrsti pri velikem mirovnem delu papeža Benedikta XV.

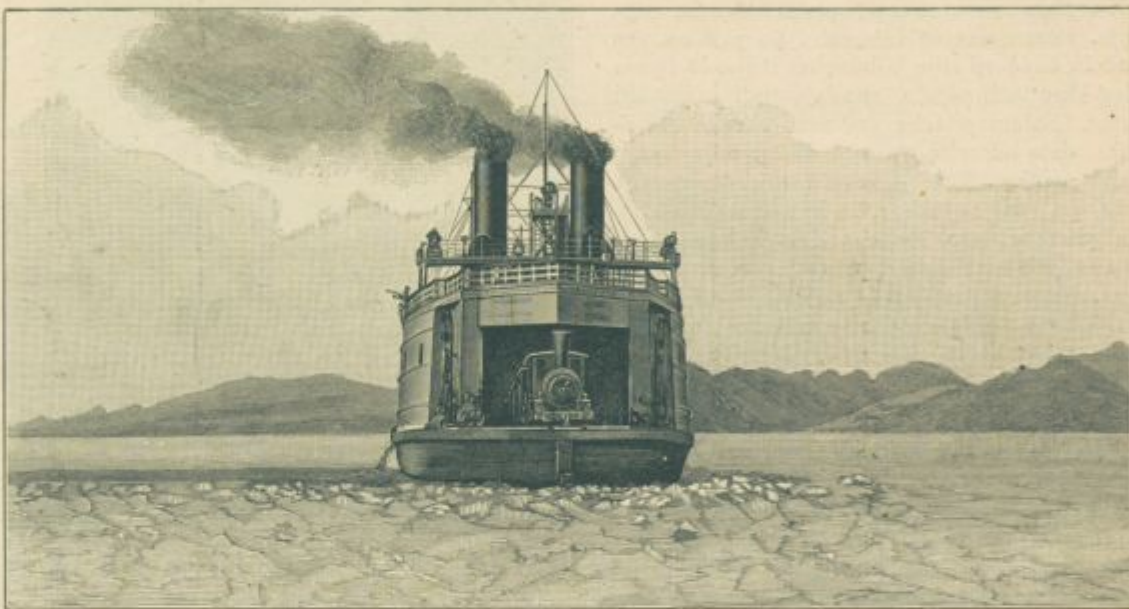
Državni zbor.

Vlada išče večine za državni proračun. Jugoslovanski klub glasuje proti proračunu, ako vlada ne bo vpoštevala njegovih zahtev. Minister-predsednik upa, da bo

šajo svoje moči. Na Flanderskem Angleži še vedno napadajo, enako Francozi pri Verdunu. — V Mezopotamiji so Angleži ujeli velik oddelek Turkov. — Na ruskem bojišču se oživljajo topničarski boji. —

Razno.

Ribe govore. Iz dna marsikaterega jezera se slišijo glasovi, včasih so podobni zvonjenju, včasih petju, včasih tožbi, včasih so kakor bučanje orgel. Pravljica nam pojasni, da plaka

Rusija: Prevozni parnik za železniške vlake na Bajkalskem jezeru.

pridobil vsaj del Poljakov za proračun. Poljaki stavijo vladi posebne zahteve, med drugimi, da se odpravi v Galiciji vojaško poveljstvo. Vse razmere v državnem zboru pa kažejo, da treba vlado in zbornico postaviti na čisto novo podlago, ako hočejo, da bo za Avstrijo dobro. Izmed jugoslo-

v jezeru v ribo zakleta deklica, da zvoni zvon potopljenega mesta — in podobno. Pravljica nam pove mnogo v skriti podobi, novejša raziskavanja pa dokazujejo, da prihajajo glasovi iz jezer večinoma od rib. Stari pripovedovalci so gotovo vedeli za to in so izpremenili deklico v ribo. Prejšnje čase so gotovo živele tudi v naših vodah vrste rib, ki so s časom izginile. Pred nekaj leti je prepotoval danski prirodoslovec William Sørensen bregove reke Paragvay, hotel je proučiti ribe, ki se nahajajo v tej reki v posebno velikem številu. Sørensen je izdal zanimiv spis o svojem raziskavanju. V Paragvayski reki je našel ribo, ki se nahaja tudi v drugih južnoameriških rekah, ki se izlivajo v Atlantski ocean. Riba malovka ima posebno navado, da si naredi gnezdo, da potuje in se oglašja. Pri nekaterih vrstah teh rib je zapazil Sørensen, da imajo pri mehuru prirastli dve kostki, ki sta se tresli in gibali, če je pregibala riba gotove mišice. Ko je odprl ribji trebuh, je zapazil, da se je začel tresti mehur. Vsled tega je nastal globok mrmrajoč glas, ki je bil tako močan, da ga je bilo slišati več metrov daleč. Ker je voda boljši prevajalec glasu kakor zrak, se mora slišati ribje petje precej daleč. Zvečer in ponoči, a tudi ob mirnih dneh se sliši lahko to pojoče mrmranje. Ako plava čoln zvečer počasi po vodi, ga spremlja zamolklo petje iz globine vode. Govorili so sicer že dolgo, da se razumejo nekatere ribe na glasbo, in to ne samo v Južni Ameriki, toda doslej ni veljalo to za dokazano resnico. Leta 1860. je bil obiskal neki popotnik otok Borneo in je pisal: Aprila smo ležali pred Continjakom, ki je največja reka na Borneu. Ob času pritoka smo slišali prav razločno glasove, ki so se glasili kakor godba. Včasih so prihajali bliže, včasih so se oddaljevali, včasih so bili bolj glasni, včasih manj. Zdelo se nam je, da prihaja godba iz globine, bila je podobna zdaj orglam, zdaj strunam

Rusija: Tipi in oprema donskih kozakov.

vseh in brezpogojna opustitev bodoče gospodarske vojne. Gospodarska vojna se mora brezpogojno izključiti iz vsake kombinacije bodočnosti. Preden sklenemo mir, moramo imeti pozitivno gotovost, da so se naši današnji nasprotniki tej misli odpovedali.

vanskih poslancev sta zadnji čas govorila dr. Lovro Pogačnik in dr. Laginja.

Na bojiščih

ni posebnih novic, dasi se skoro povsod vrše hudi boji. Gora Sv. Gabriela je še vedno središče, kjer naši in Lahi posku-

na veter. Ako sem potonil glavo v vodo, sem razložil jasno glasove. — Nekaj podobnega je pripovedoval tudi Humboldt: Februarja leta 1803., proti večeru, se je vznemirila posadka naše ladje vsled nekih posebnih glasov. Zdelo se nam je, kakor da udarja kdo pod milim nebom na boben. Nekaj časa smo mislili, da prinaša veter te glasove od daleč, pozneje smo se prepričali, da prihajajo iz globine voda. Posebno močno so udarjali skrivnostni zvoki ob ribji kljun, bilo je, kakor da je vdrla voda v ribino; natančna preiskava je pokazala, da nas je varal sluh; v par urah se je poizgubila vznemirljiva godba za vsem. — Humboldt ni poizkusil, da bi si pojasnil slučaj. Drug raziskovalec je prispeval glasove v vodi orglam in zvonovom, a tudi žabjemu ragljanju. Pozneje se je izkazalo, da prihaja ves strah in čudo od ribe bobnarke. Ribe, ki imajo poleg škrg tudi pljuča, spadajo tudi k pevski družbi. Salamanderka, ki živi v reki Amazonki, daje od sebe glasove, slične mijavkanju mlade mačke. Ribe govore torej, če ne vse vrste, pa vsaj nekatere, in kakor se je dokazala praznost pregovora »zdrav kakor riba«, tako se je izkazal lažniv pregovor »nem kakor riba«. Narava nam ni še odkrila vseh svojih tajn, ali pa so bile odkrite nekaterim, ki jih niso izročili svetu. V sedanji dobi se uresničujejo vsi čudeži pravljic, samo ena ne, pravljica o prelepi deželi večnega miru,

Rešitelj — krompir. Kdo more biti dandanes brez njega? Pri pomanjkanju moke nam nadomešča kruh in močnata jedila, nadomeštuje nam lahko milo, rižev škrob, meso, jajca, sploh vse... In vendar ne zasluži krompir take slave; kdor se hrani večinoma s krompirjem, je slabo napasen, potrebuje ga vedno večje množine in je podvržen mnogim boleznim. Dr. Döllner je opisal že l. 1915. bolezen, ki nastane po prevelikem uživanju krompirja in se kaže v nabuhlem životu in bledem obrazu. Krompir, ki se uživa pečen poleg druge zelenjave, dobro zabeljen ali z mesom, ne vpliva tako slabo. Krompir ima celotnega

Blaž Kocén, slavní avstrijski kartograf, rodom Slovenec s Sp. Štajerskega (rojen 24. jan. 1834 v Hotanjah, umrl 29. maja 1871 na Dunaju). Služboval je tudi na ljubljanski gimnaziji (l. 1854.).

pri tovarniških delavcih na Nemškem. Tudi pri nas na marsikom. Zdaj se koplje mnogo-kje pozni krompir, ki ni še prav dozorel. Ako leži par dni doma, postane mehak in je slabega okusa. Pa ga moramo jesti, ker je

za izdelovanje špirta, se pripravlja švica, da si preskrbi svojo potrebščino špirta iz premoğa. Izdelovali ga bodo v Lougi potom elektrike. Na že znan način zmešajo premoğ z apnom. V električni peči se izpremeni premoğ v apneni dušec, dušec predelajo v acetilen. Acetilen obdelujejo z vodo, potem v vodonovem plinu dobljena snov je čist alkohol. Za izdelovanje tako potrebnega alkohola ni torej potreba krompirja ali žita, ampak samo premoğa, elektrike in vode, vse te stvari, ki se dobe v Avstriji skoraj laže nego v Švici.

¶ V Združenih državah izdelujejo že nekaj let zelo dober alkohol iz lesnega oblana in trsak. Izumitelj tega pridobivanja je avstrijski častnik. Tudi pri nas je dovolj lesa in lesnih odpadkov, zakaj se ne izdeluje pri nas alkohol iz lesa? Pridobivanje špirta iz lesa in premoğa bi neslo take dobičke, da bi uničila konkurenca žgalsnice, ki žgo špirit iz krompirja in žita, in te žgalsnice so po vsej priliki tako dragocene, da je treba zagurati njih obstanek.

Na Švedskem izdelujejo že več let alkohol iz sulfitovega luga v tovarnah za predelanje celuloze. Način ne zahteva posebnih stroškov; v Nemčiji so že napravili korake, da si pridobe potrebni špirit, ne da bi trčili zato še potrebnejši krompir.

Štiribarvne umetniške razglednice:

Slovenec sem
Slepec
Mornar

Maksim
Gaspari

Zdrava, morska zvezda
Anton Koželj

so izšle
v založbi uprave
ILUSTIRAN. GLASNIKA

Zmes.

V mesnici. Gospa-kupovalka: »Prosim, dajte meso nekoliko nadrobneje razsekati.« — Gospa mesarica: »Ti, Janez, daj no gospe kosti razdrobiti!«

Eden ali drugi. — Kadar kmet kokoš je, je on bolan ali pa — kokoš. —

Rojstna hiša Kocéna v Hotanjah pri Ponikvah na Sp. Štajerskem.

pepela 37-70/00, spinača 147-8, glavata solata 183-3. To pove dosti. Preveliko uživanje krompirja škoduje posebno ljudem, ki so v dobi, ko pojema telo, in pri ljudeh, ki pridejo premalo na zrak. To so dognali pri kmetih na Poljskem, ki ne odpirajo radi oken, in

zdravejša zelenjava tako draga. Marsikdo oboli vsled slabega krompirja, potem pa vpije vse, da je krivo sadje, katerega si oboleli sploh ni mogel privoščiti, ker je predrago.

Špirit iz premoğa in lesa. Tačas, ko pojdejo pri nas zopet velike množine krompirja

Framydol je sredstvo, ki pomlaja rast las tako, da rdeči, svetli in osiveli lasje ter brada dobijo trajno temno barvo. — 1 steklenica s poštnino K 2-70.

Rydyol je rožna voda, ki naredi blede lica nežno rdeča. Učinkuje čudovito. — 1 steklenica s poštn. K 2-45 (povzete 55 vin. več.)

Naroča se pri:

IVAN GRÖLICH, drogerija pri angelu, BRNO št. 365, Moravsko.

Tiska in izdaja Katoliška tiskarna, Ljubljana.
Odgovorni urednik **JOSIP KLOVAR**